

Napsal Jan Jakubec

(E*forum, 28. 08. 2013)

*„Náš spolupracovník požádal o rozhovor univ. profesora Jana Jakubce, který nedávno dokončil své monumentální dílo Dějiny literatury české a vydal je v Laichtrově nakladatelství,“ uvedl „Obrázkový týdeník dnešní doby“ Světozor 15. 3. 1934 (roč. 34, č. 11, s. 1) **Rozhovor o Dějinách literatury české**. Literární historik, editor a kritik **Jan Jakubec** (1862–1936), jeden z předních představitelů zakladatelské generace českého literárního dějepisectví, v něm nastínil cestu k rozšířenému a přepracovanému dvousvazkovému znění Dějin literatury české (Od nejstarších dob do probuzení politického, 1929 a 1934). Významný podíl měl nadto na kolektivní čtyřsvazkové Literatuře české devatenáctého století (1902–07, opravené a doplněné vydání prvních dvou dílů 1911 a 1917 Jakubec také redigoval) a přehledu Geschichte der čechischen Literatur (s Arne Novákem, Leipzig 1907). Pro Dějiny literatury české, jež stále patří k nejpoužívanějším příručkám české literární vědy, sbíral Jan Jakubec dále nový materiál, jejich pokračování však již nestihl dokončit. Interview přibližující okolnosti přípravy Jakubcova celoživotního díla i technické a metodologické aspekty publikujeme v mírně upraveném znění.*

Im

Jak dlouho jste pracoval o Dějinách literatury české a čím se liší nové zpracování od vydání předválečného?

Pro Dějiny literatury české jsem vlastně pracoval od počátku své literární činnosti. Užil jsem k nim výtěžků ze svých monografií, uveřejněných hlavně v Literatuře české XIX. století. Dějiny literatury české jsem několikrát zpracovával znovu: napřed po německu pro Amelangovu sbírku Die Litteraturen des Ostens; obsírněji a kritičtěji jsem je potom zpracoval znovu po česku: vycházely jako příloha Naší doby od roku 1909–1911. Nové obsírnější sdělení Dějin, které byly za války rozebrány, jsem připravoval svými přednáškami na universitě od roku 1909.

Nové vydání se od předválečného liší již rozsahem: má přes 2000 stran proti 600 stran 1. vydání. Rozšíření bylo programové; místo jednoho svazku jsem ohlašoval dva, každý v tom rozsahu, jak byly celé Dějiny literatury české z roku 1911; hotový spis však je asi třikrát rozsáhlejší, nežli byl v 1. vydání. Zejména byl změněn rozsah II. dílu.

V předválečném vydání jsem nemohl provést celý program: obsah a rozsah spisu bylo nutno přizpůsobit přesně 36 sešitům Naší doby, ke každému sešitu 1 arch přílohy. Větší rozsah si vynutil hlavně rozvoj v literárněhistorickém badání v období asi dvou desetiletí od roku 1911. Druhá příčina byla změněná metoda při 2. vydání proti

prvnímu. Rozšířil jsem zejména petitové stránky s poznámkami. V obou dílech je jich přes 400.

Jaký smysl mají rozsáhlé poznámky ve Vašich Dějinách?

Pověděl jsem již v předmluvě k I. dílu, co jsem zamýšlel literárněhistorickými poznámkami. Místo obvyklého výčtu bibliografických dat usnadní pracovníkům literárněhistorickým, hlavně začátečníkům, stručné ocenění uvedených literárněhistorických prací orientaci a studium literární historie. Rozumí se, že bylo nutno z velmi bohaté literárněhistorické bibliografie vybírat.

Zarážela mě v rychlejším postupu i několikerá vážnější nemoc, která mi nedovolila vždy na několik měsíců pokračovat v práci. Že jsem mohl aspoň konec spisu uspíšit, za to děkuji svému žáku Dr. J. B. Čapkovi, který pro něj napsal složitou kapitolu o Mladém Slovensku a odstavec v poslední kapitole o samostatné filosofii české.

V Dějinách literatury české jste věnoval poměrně obšírný odstavec Rukopisům královédvorskému a zelenohorskému. Lze čekat od nynějších rukopisných bojů zesílení pokleslého zájmu o starší literaturu a o literárněhistorické badání?

Je pravda, že jsem RKZ v Dějinách věnoval mnoho místa a zvláštní péči. Zaujímaly v našem kulturním životě a v našem smýšlení význačné místo po víc než půl století. Proto bylo nutno důkladněji osvětlit jejich základnu, psychologii romanticky cítící doby, do které vplulo i české úsilí národně buditelské. V době převládajícího subjektivismu i ve vědě uplatňovala se několikrát snaha zlehčit evidentní vědecké důkazy nepravosti těch památek; mé Dějiny mají objasnit po všech stránkách neodborníkům vzdělavcům, proč RKZ není možno zařadit mezi staročeské památky, nýbrž jen do doby nové.

Z obhajování literárních fals nebude posílen zájem o staročeskou literaturu. Staročeské literatuře a řeči získá zájem jen dlouhé, systematicky a s láskou prováděné studium na universitách a ne nějaké výletové nahlédnutí do staročeské řeči a literatury. Nedávne naivně vyrobené hlaholské nápisy dopouštějí věřit v možnost, že by ta láska k staročestství Rukopisů mohla dát život nějakému jejich bratříčkovi.

Které hlavní úkoly by měl zastat náš literárněhistorický dorost?

Slychal jsem i od svých žáků, že prý badatelská práce literárněhistorická může přinést málo plodných výsledků, poněvadž je literárněhistoricky skoro vše důležitější již zpracováno. Je to názor laický nebo názor pracovníků ještě nezkušených v literární historii. Ani zdaleka není vyčerpána naše literární historie ani heuristicky. V Dějinách jsem ukazoval, jak se měnily a mění názory i o vedoucích postavách naší literatury. Jak chudý a dlouho jen vnějškový byl starší literární historii obraz třeba Komenského a jak jej zdokonalilo a prohloubilo novější bádání! Nebo u Dobrovského. Ještě za našich mladých let mohl být charakterizován jako chladný pitevec české řeči prý jako řeči

mrtvé. Jaké pohledy však přinesla do jeho velké duše vydávaná jeho korespondence a jiné památky! Jaké obohacení o jeho velkém vlivu na jiné národy slovanské vynesl první sjezd slovanských filologů v Praze roku 1929 – ten stav bádání o Dobrovském do roku 1929, doufám, je zachycen v mých Dějinách. A co nových poznatků a postřehů přinese chystané úplné vydání jeho spisů a jeho celé korespondence! A podobně je i u básníků stále ještě svými spisy živých, třeba nejčtenějšího a nejvíc rozbíraného, Máchy. Nové vydání Krčmovo vyvrátilo nadobro starou legendu o tom, jak se Máchovi linulo básnění pouhou inspirací a fantasií. Jaká u něho úžasná erudice, jaká neúmorná práce umělecká! Takových příkladů bylo by možno uvést mnoho.

A nezapomínejme na poučení z literatur světových, ke kterému naši generaci nabádal již Masaryk a které se u nás první pokusil uplatnit v souborných dějinách literatury české hlavně po stránce ideové Jaroslav Vlček. Nejde jen o to učit se ze světových literatur novým metodám a novým pojetím. Ve svých Dějinách jsem se snažil seskupovat literární zjevy nejčastěji podle ideového základu. V literatuře obrozenské jsem sledoval bedlivě myšlenku slovanskou. Co nám však ještě pro plné objasnění i té myšlenky chybí! Ukazoval na to prof. Francev při líčení vztahů rusko-českých a v nejnovější době prof. Szyjkowski při líčení vztahů polsko-českých. Co však ještě zbývá vykonat i na tomto poli! V osvětlování vlivů západoevropských na českou literaturu kromě literatury německé jsme ještě v počátcích. Mladou generaci, která dostala na českých universitách a v Slovanském ústavu mohutné základy, čeká tu mnoho práce. Na mnohých místech ve svých Dějinách jsem uváděl konkrétní příklady, co je česká literární historie dlužna ještě vykonat.

Mladá generace bude mít nadto nemalý a nesnadný úkol vyřešit, kterými podněty a myšlenkami oživuje naše starší literatura literaturu novou, v čem se projevuje naše literární tradice nejen v čtenářstvu – spisy našich starších spisovatelů vycházejí i v době modernismu v největším počtu exemplářů –, nýbrž i u literárních tvůrců. Je té tradice víc, nežli se připouští.